СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION 1.

Рік LII. Ч. 14. Ню Йорк і Джерзі Сити, субота, 22. січня 1944. No. 14. New York and Jersey City, Saturday, January 22, 1944 Vol. LII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

Більше людей гине у воєнних фабриках ніж на війні

ВАШИНҐТОН. — „Смертельні випадки вчасі праці по воєнних фабриках є важною проблемою продукції й робучої сили", завважує Бюро Воєнних Інформацій, подаючи число вбитих та потовчених на „домашньому фронті". Від часу нападу на Перл Гарбор внаслідок нещасливих випадків у фабриках було втрачених 270,000,000 робучих днів кожного року, це значить тільки, що усунення 9,000,000 наємців від роботи на один повний рік. Статистика виказує, що від нападу на Перл Гарбор до 1. січня 1944 р. було 37,000 людей вбитих у воєнному промислі, значить 7,500 більше ніж було вбитих вояків у війні. Крім цього було 210,000 постійно неспосібних до праці і 4,500,000 робітників хвилево неспосібних до дальшої праці, а це значить 60 разів тільки, що було ранених або пропащих на боєвих фронтах. Кожного дня 50,000 потовчених у роботі людей не являється до праці, а загалом від потовчення тратить американська індустрія чотири рази тільки робучих днів, що від страйків.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО МАКСА ЛІТВІНОВА.

НЮ ЙОРК. — Воєнний критик газети „Геральд-Трибюн" майор Джордж Ділдинг Еліот пише, що він хотів би написати вітвертий лист до бувшого большевицького амбасадора в Америці, Максима Літвінова, а в ньому він поставив би до Літвінова такий запит: Ви, як бувший амбасадор працювали для зближення обох країн. Ви були свідком, як поволи таке зближення переводилося, бо треба було наперед вкорінити взаємне довіря. Ви знаєте, що ще й досі нема певного довіря. Отже на такій підставі я запитав би Вас, чи Ви не можете виснити Вашому урядови, щоб він занехав таких кроків, які це довіря підривають. Знаючи, що преса в Советах є контрольована урядом, чому то Ваш уряд дозволив на напад на Англію в „Правді"? Чи не можете Ви поінформувати Ваших товаришів, як шкідливе є це писання?

НІМЕЧЧИНА ЕВАКУЄ ГЕЛЬҐОЛЯНД.

ЛОНДОН. — Берлінське радіо сповістило, що німецький уряд почав виправляти все цивільне населення з острова Гельґолянду, що лежить на Північному морю при гирлі рік Лаби й Везери та має кольосальне воєнне значіння зогляду на свої фортифікації. Цивільного населення на ньому коло 2,500.

АЛЯНТИ БОМБАРДУВАЛИ РИМ.

АЛЖІР. Аліянтські бомбовики били по летунських майданах коло Риму, а кромі цього Чівітавекія над Тиренським морем, Переджіо на противнім боці півострова та Авецано над Адрійським морем. Головну ролю в цих рейдах відограли американці.

ВІДЗНАЧЕННЯ СИНА СОЮЗОВЦЯ.

„Вест Соборбен Таймс", Елмвуд Парк, Ілиной, подав в числі з 9. грудня м. р. фотографію молодого штабового сержанта-летуна, Осипа Ю. Лабусевича, що вславився в повітряних налетах на різні німецькі міста. Підчас налету на Берлін, 12. серпня, він особливо відзначився як повітряний гарматчик. Тоді то збомбардовано Берлін у небувалий досі спосіб. Літак Лабусевича німці зістрілили і сам він попав у німецьку неволю. Та воєнний департамент нагородив його за хоробрість медалею, яку вручено враз з признанням його батькови, Юрієви Лабусевичови, членови Бр. св. о. Николая, 106 відділу У. Н. Союзу. Відділ Американського Легіону цеї округи зробив батькови велику параду зприводу геройства сина.

МІЖ ПОЛЯКАМИ І ЧЕХАМИ В МЕКСИКО.

Між польськими і чеськими біженцями, що опинились в часі цеї війни в Мексико, приходить часто до сварок та різних негодувань з причини різного відношення до Советів. Чехи боронять у всьому Совети, а поляки є проти Советів за їхню „імперіялістичну політику". Дійшло до цього, що чехи викинули поляків з свого клюбу і казали їм більше до них не приходити. Таке подає ОНА. До цього слід додати, що ці поляки, про яких мова, це ті, що видістались з Сибіру, куди їх вивезла большевицька влада. Як дійшло до згоди між Советами і польським урядом на вигнанню у Лондоні, тоді й певна частина поляків, що були на Сибірі, зістала звільнена. Більшість з них приміщено в Африці, а мала частина дісталась до Мексика.

Ще один рейд на Берлін

ЧОРЧИЛ САМИЙ БЕРЕТЬСЯ ЗА ПОЛЬСЬКО - СОВЄТСЬКИЙ СПІР.

ЛОНДОН. — Премієр Чорчил перебрав особисто розвязання польсько-советського спору, відбуваючи конференції з польським премієром Міколайчиком, міністром заграничних справ Ромером та амбасадором ґрафом Рачиньським.

Тимчасом „Вольна Польска", офіціяльний орґан „Звйонзку Патріотуф Польскіх" у Москві, подає свою програму для відбудованої Польщі. Двірська земля там має бути роздана хлопам без оплати, всі німецькі капіталісти мають бути вивласнені, а німецька менщина перенесена до корінної Німеччини.

АНГЛІЄЦЬ ПОРАДИВ ПОЛЯКАМ МАТИ РОЗУМ.

(ОНА). — Промовляючи в цеділю на черговім зібранню товариства польських журналістів, посол англійського парляменту, капітан А. Ґреґем, заявив, що він був, є і думає бути приятелем Польщі, але почувається до обовязку звернути полякам увагу на їх слабу сторону. Казав, що робить це з великої любови до польського народу, який він дуже шанує і поважає. Бесідник заявив, що як польські журналісти хочуть здобути симпатії народів демократичних країн, то вони мусять вміти до тих народів промовляти. Англійський і американський нарід завжди відносилися до поляків з великою повагою, але в останніх часах деякі польські кола, особливо реакційні журналісти, так невміло були почали польську справу представляти, що навіть випробувані польські приятелі почали відноситися до неї холодно.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАНЯЛА НОВГОРОД.

ЛОНДОН. — Під Ленінґрадом червона армія обєднала два фронти, а далі на полудне заняла могутні німецькі фортифікації в Новгороді.

Перемога під Ленінґрадом означає знесення облоги Ленінґраду, що тривала рівно 29 місяців.

На Україні німці атакували завзято коло Христинівки, але в цих атаках утратили 2,500 вояків і 32 повзи. Німецьке радіо признає червоній армії успіхи в околиці Мозиря.

ЛОНДОН. — Великі британські бомбовики відкрили наново кампанію рейдів на німецьку столицю, доконавши в четвер уноні десятого від 18 листопада рейду на Берлін. Це була одинока з більших атак. На місто скинено понад тисячу тон бомб. Брало в ньому участь багато соток літаків. Не вернулися з виправи 23 бомбовики. Німецькі донесення говорять про величину рейду й хваляться успішністю протилетунської оборони.

„ЗАХАР БЕРКУТ" — В АНГЛІЙСЬКІМ ПЕРЕКЛАДІ.

Прекрасна повість Івана Франка „Захар Беркут" появиться незабаром в перекладі на американськім книжковім ринку. Переклала повість панна Теодозія Борецька, відома з дописів теж і до „Юкрейн Віклі". Можна домогти цьому виданню зараними замовленнями по зниженій ціні, що виносить $2.15. Ось ті замовлення треба слати на таку адресу: Miss Theodosia Boresky, 390 Ferry St., New Haven, Conn.

МАДЯРСЬКА АРМІЯ ДЕМОРАЛІЗУЄТЬСЯ.

(ОНА). — Мадярська радіовисильня передала з Будапешту вістку, що в армії зачинає ширитися безладдя і брак військової дисципліни. Один ґенерал-майор не явився на воєнний суд, а два високі офіцири здезиртирували. Головна команда мадярської армії видала приказ, що поліція має право ґенерала арештувати, але шеф поліції сказав, що ґенерал втік.

Наспівша до Швайцарії мадярська консервативна преса звертає військовим властям увагу, що в армії відчувається взагалі брак дисципліни і пояснює це тим, що офіцири самі не придержуються військового реґуляміну, а вояки їх наслідують. Ґазета звертає увагу військовим властям, що між мадярськими офіцирами панує дух дефітизму, що вони часто говорять між собою, що Німеччина війни не виграє, та що мадяри задурно проливають кров. Така поведінка, завважує ґазета, до нічого доброго не доводить, бо як офіцири не вірять в перемогу, то вони й армію не потраплять до перемоги повести.

Німецька команда теж жаліється перед мадярським воєнним міністерством, що мадярська армія вже втратила боєвого духа, та що вояки не виконують приказів без того, щоб перше добре не висваритися. Розуміється, що не всі, але таких вже є багато.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Неправда не просвіта, і навіть не пропаґанда

Ввійшла майже в пословицю в Америці претенсія імігрантів з певної частини світу говорити Америці нібито невідомі їй факти про ту частину світу. Мовляв, це наша прислуга цьому краєви, прислуга й навіть обовязок. Коли претенсії до такої прислуги підносить звичайний імігрант, то ці претенсії зростають у десятеро, коли йде за освічених людей, та ще до того людей, котрих професією є навчати інших.

Такі думки насуваються відразу на вид появи в американських ґазетах заяви польських професорів різних вищих освітних установ у Польщі, перебуваючих тепер через воєнне лихоліття в Америці й Канаді. Заговорили ці професори про советсько-польський спір: за східну границю Польщі, заговорили отже про політику. Звісно, це їм вільно. Що більше, науковий голос у політичній справі навіть дуже придався би, якщо вчені сказали би правду, і сказали її чесно, ясно й відкрито, не оглядаючися на те, кому воно політично шкодить, кому воно помагає. Аджеж сказала була свого часу санктпетербурзька Академія Наук своє авторитетне слово в справі обмежень українського друкованого слова, і сказала, не оглядаючися на те, що це слово не подобалося московському урядови та консервативному московському громадянству.

Науковий голос про спірні краї міг би причинитися для вияснення справи, затемненої горячковим трактуванням політиків, а тимсамим для поправи долі всіх народів цих країв.

Нажаль, не можна цього сказати про слово, що його забрали польські професори в політичнім спорі советського уряду в Москві й польського уряду в Лондоні за східну границю Польщі. Ці польські професори, отже люди з авреолем науки довкола своїх сивих чи лисих голов, позволили собі сказати, що в краях, до котрих підносять претенсії з одного боку советський союз, а з другого боку Польща, поляки є найчисленнішим народом, що очевидно є або явна неправда, або якесь статистичне крутарство.

Вони кажуть далі, що ці краї, отже в тому числі Західна Україна, належали все культурально до Польщі, підчас коли всякому відомо, що культурально в тих краях до Польщі належали тільки панські двори, котрі жили від решти населення відрубним життям, та що й решта села й міста з польською культурою не мали багато спільного.

Вони представляють Львів і Вильну як споконвіку польські міста й центра польської культури. Про те, яке вони значіння мали для литовської, зглядно української культури, перемовчується.

Вони кажуть, що ті краї повинні належати до Польщі, бо там народилися великі польські поети, хоча на основі такого арґументу Британія могла би зажадати прилучення Польщі, бо там народився її великий письменник Джозеф Конрад, а Америка зажадати Китаю, де народилася Перл Бок.

Такі недоповіджування, замовчування правди, перекручування правди, перекручування фактів ці панове певно хочуть перепачкувати як науку, як доказану правду. Покладаються вони на свої вчені титули, які вони до своїх підписів так і доклали. Та ледво чи в Америці вдасться така штука. Скорше можна сказати, що на цій штуці потерпить і наукова слава панів професорів і справа, яку вони збираються такими способами доказувати.

Це що найшлося аж 17 людей, які не постидалися покласти свої імена під ті крутарства, не збільшить поваги їх заяви. Виступили ж були колись двацять професорів за німецьку справу, та так нещасливо, що один поет сказав відому строфу, що нині ввійшла вже в пословицю: „Двацять професорів — рідний краю, ти страчений".

Чи було коли інакше?

Пише нам один з дописувателів:

„Скажім собі правду: Ми таки не є загартовані на ворожі удари.

„Під тим „ми" я розумію нас, американських українців. Ми так мало тепер застановляємось над історією українського народу, коли на неї треба булоб саме тепер звертати найбільшу увагу... Чи ми забули, що робила Москва з українськими політичними імiґрантами, що пішли за Мазепою і пробували в світі промовляти до сумління і справедливости різних держав, щоб вони не добивали своєю мовчанкою змагань України до самостійного життя, бо це потім відібється зле на цілій Европі...? І чи кожний спосіб оборони права українського народу на вільне й самостійне життя, що його піднімав український нарід в Европі, чи навіть те, що було роблене за океаном тими, що є з української крови, не були звязувані з „німецькою інтриґою"? І чи в такий самий спосіб не працювали згідно советські й польські пропаґандні аґентури? Так чогож іншого можемо тепер надіятись?

„Та є одна різниця: Тепер та проти-українська акція ще більше посилена, бо советська пропаґанда використовує для цеї цілі прихильне відношення американського народу і уряду до тих народів в Советах, що так по геройськи бються з німцями. Мало хто в Америці застановляється над тим, що між тими народами, що так бються, є міліони українців, що женуть німців з України і гинуть в обороні України з глибокою надією, що ануж відносини по цій війні зміняться і настане справді такий „новий лад", що й український нарід стане вільним. Про це мало хто знає, бо за висказання ось таких надій, чи їх написання, там в Україні заплатилиб життям. Знов ми, що пробуємо нагадати, що є такі надії в десятках міліонів українських людей, мусимо наражатись тільки на — переслідування, очернення, оклеветання збоку прислужників червоного таталітаризму. Це все! Але з тим ми мусимо погодитись, хоч приходиться через те терпіти. Інакше — требаб переходити в табор ворогів українського народу.

„Тому, щоб кінчити, скажу коротко: Побільше гарту і витривалости в обороні справедливої справи".

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Учетвер, 20. січня 1944. р. помер ОНУФРЕЙ ГАЙ, член Тов. Запорозької Січи, від. 234 У. Н. Союзу в Елізабет, Н. Дж. Походив із села Суходоли, повіт Броди, Західна Україна. При смерти мав 53 роки. Похорон відбудеться в понеділок, 24. січня 1944. з церкви св. Володимира в Елізабет, Н. Дж.

Просимо всіх членів зійтися на спеціяльні зборі в неділю пополудні до салі У. Н. Дому на наради і взяти участь у похороні.

В. И. П.! С. Могила, секр.

ДІСТАНУТЬ ЗАНЯТТЯ

JERSEY CITY, N. J.
ПОТРІБНО ДІВЧАТ у фірмі Алберт енд Гербер до сортування й биття покладків. 40 годин праці тижнево. $20.00 на початок. Голоситься до:
ALBERT & GERBER SEABOARD TERMINAL,
12th St. & Jersey Avenue, Jersey City, N. J.

NEW YORK CITY
ПОТРІБНО СТОРОЖА ДОМУ, що має досвід з паровим огрітням. Чотири світлі кімнати, добра платня. 13-
116 AVENUE C, NEW YORK CITY

БРИТІЙЦІ ЗАНЯЛИ В ІТАЛІЇ МІНТУРНО.

АЛЖІР. — Британські війська пятої аліянтської армії, що перейшли ріку Ґаріліяно, заняли місцевости: Суйо, Туфо й Ардженто та підсунулися під місто Мінтурно з полудня й сходу. Німці відбиваються завзято й на тім секторі зчинили гарячу артилерійну битву. Німецьке радіо донесло, що німці Мінтурно вже евакували.